

Natuurfinanciering op nieuwe leest

— drs. H.R. Balk* —

- overzicht en vooruitblik op groene geldstromen -

Er verandert veel in 'groen Nederland', ook financieel. Dit artikel brengt de grote lijn in financiële veranderingen in beeld. Mogelijk bepalende factoren voor succes passeren de revue. Ook wordt ingegaan op de rol van het Nationaal Groenfonds. Bovendien wordt een idee voor toekomstig financieel instrumentarium toegelicht, namelijk de instelling van een revolverend fonds voor natuurprojecten: een financiële faciliteit in aanvulling op de fiscale groenregeling ter bevordering van particuliere investeringen in natuur.

Investeren in natuur

In het begin van de jaren '90 vond een belangrijke omslag plaats in het denken over natuur. Het accent van het natuurbeleid verschoof van natuurbehoud naar natuurontwikkeling. Belangrijk ijkpunt daarin is het Structuurschema Groene Ruimte van 1994. Dit SGR bevestigt de cultuuromslag formeel en planologisch. Centraal concept in het groene denken van de jaren '90 is de ecologische hoofdstructuur: een netwerk van natuurgebieden dat de leefbaarheid van onze samenleving in 2018 en daarna moet waarborgen. Nederland, self made land bij uitstek, gaat investeren in natuur.

Het effect van deze omslag in denken op de werkwijze en organisatie van de 'groene' sector valt nauwelijks te overdrijven. Het rijk draagt belangrijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden over aan provincies. Overheidsdiensten worden gereorganiseerd, anders aangestuurd en anders gepositioneerd – in het ultieme geval resulterend in een nieuwe naamgeving. Geldstromen worden geflexibiliseerd, gedecentraliseerd of juist gecoördineerd. Het Nationaal Groenfonds is opgericht in een zoektocht naar financiële coördinatie en alternatieve financiering. Dit niet te verwarren met de groenfondsen van de commerciële banken, die als paddestoelen uit de grond zijn geschoten in reactie op de fiscale faciliteiten die Staatssecretaris Vermeend van Financiën biedt aan milieuvriendelijke investeringen. Belangenorganisaties in landbouw en natuur heroverwegen hun standpunten en po-

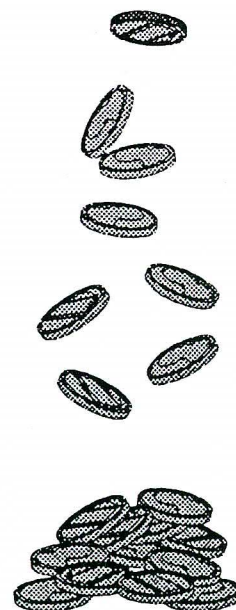
sitie, soms zelfs met vrijwillige opheffing als uiterste gevolg. Nieuw (financieel) instrumentarium en andere beloningsstructuren zijn of worden in de markt gezet. Particulier initiatief wordt bevorderd en aangeprezen voor beleidsterreinen die voorheen voorbehouden leken aan gespecialiseerde belangenorganisaties. Marktpartijen heroriënteren zich en zoeken een aandeel in voorheen gesloten deelmarkten.

De groene sector bevindt zich kortom in een veranderingstraject zonder weerga. Op financieel gebied kan een onderscheid gemaakt worden naar veranderingen in de financiële zeggenschap, veranderingen in financieringsmethodiek, en veranderingen in de aanwendingsmethodiek van overheidsmiddelen.

Wie betaalt, die bepaalt

In de reguliere subsidiëring van het natuurbeleid is de meest in het oog springende verandering die van de zeggenschap over de besteding van middelen. Steeds meer richt het Rijk zich op het formuleren van hoofdlijnen. Dat gebeurt in de zogenoemde 'Kaderbrief' die de minister van LNV jaarlijks opstelt. Provincies zijn verantwoordelijk voor de invulling van deze ministeriële hoofdlijnen in concrete maatregelen. Provinciale besturen laten zich over het algemeen leiden door regionale belangen en omstandigheden. De prioriteiten van de provincies worden jaarlijks vastgesteld in het Interprovinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied.

Bij de uitvoering van de plannen speelt de Dienst Landelijk Gebied een cruciale rol. Deze DLG staat met beide benen in de praktijk van de grondverwerving, gebiedsrichting en beheersovereenkomsten. Binnen de door provincies gestelde prioriteiten is DLG er alert op niet een al te zwaar stempel te drukken op marktverhoudingen. De uitvoering van de programmering steunt enerzijds op politieke en beleidsmatige prioriteiten, anderzijds op de inschatting van wat mogelijk is in de praktijk. Vooral de grondmarkt is weerbarstig. Onvoorziene omstandigheden kunnen de uitvoering van natuurprojecten aanzienlijk vertragen. Zo dreigt dit jaar het aanbod van bruikbare grond fors tegen te vallen door de 'problemen van mest en pest'. Andersom kunnen zich ook onverwacht kansen voordoen om met een regionaal grootschalige aankoop van grond een versnelling in lopende projecten te realiseren.

* Drs. H.R. Balk is directeur van het Nationaal Groenfonds